

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ «PROZORRO»

¹ Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Розглянуто особливості проведення державних закупівель в Україні. Досліджено основні принципи на які опирається система державних закупівель та розглянуто переваги та недоліки організації тендерів за допомогою електронної системи закупівель «ProZorro».

Ключові слова: державні закупівлі, публічні закупівлі, тендер, електронна система, державні закупівлі, електронні закупівлі, електронна система закупівель «ProZorro»

Abstract

Article describes the specifics of state procurement in Ukraine. The basic principles underpinning the state procurement system are explored and the advantages and disadvantages of organizing tenders using The ProZorro electronic procurement system are considered.

Keywords: public procurement, public procurement, tender, electronic system, public procurement, electronic procurement, electronic procurement system ProZorro

Вступ

З 2016 року в Україні було запроваджено кардинальні зміни у сфері державних закупівель: розпочав роботу єдиний веб портал державних закупівель «ProZorro», який дає змогу будь кому відслідковувати процес використання бюджетних коштів, які послуги та товари закупаються та за якими цінами. Проте слід розуміти, що «ProZorro» це лише інструмент за допомогою якого здійснюється реалізація законодавства у державних закупівель. Такі кардинальні зміни в системі державних закупівель зачіпають інтереси не лише держави ай багатьох фізичних та юридичних осіб, саме тому це питання опчало активно досліджуватись вітчизняними вченими, такими, як Костенко О.Н. [1], Лахтіонов І. [2], Письмена М.С. [3], Севост'янова Г.С. [4], Соколовський С.А. [5].

Саме тому на даний момент є актуальним аналіз переваг та недоліків законодавства у сфері державних закупівель, зокрема і системи публічних закупівель «ProZorro», що і є головною метою статті.

Результати дослідження

Державні закупівлі становлять значну частину державних витрат, розмір якої залежить від нормованих випадків обов'язкових закупівель згідно тендерних процедур. Нова редакція закону «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19.09.2019 № 114-IX, почала діяти 19.04.2020-го. Цей Закон визначає правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад. Метою цього Закону є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції[6].

Проведення тендеру передбачає здійснення конкурентного відбору учасників з метою визначення переможця. Змагальність учасників процедур закупівель ґрунтується на тому, що кожен з них, не маючи впевненості щодо змісту та ціни пропозицій інших учасників, пропонує кращі умови за найнижчими цінами. У випадку, коли учасники тендеру домовляються між собою щодо умов своїх пропозицій – усувається непевність, а відтак усувається конкуренція між ними [7].

Для того щоб захистити добросовісну конкуренцію між учасниками тендерів а також мінімізувати ризики корупційної складової у процедурах закупівель, процедура проведення державних закупок має базуватися не лише на нормативно правових актах у цій сфері, а й на чітких і конкретних принципах.

1. Принцип рівноправного відношення. Для уникнення дискримінаційних вимог тендерна

документація повинна містити такі реквізити:

- кількісні та якісні характеристики предмета закупівлі;
 - будь-які обмеження щодо показників предмета договору, що впливають з специфікацій;
 - інформація, яка буде доступна учасникам тендеру під час проведення електронного редукування;
 - інформація про процес електронного редукування;
 - умови, при яких учасники тендеру зможуть запропонувати нову ціну.
2. Принцип заборони дискримінації. Всі суб'єкти господарювання, які подали заявки (окрім випадків прекваліфікації), повинні бути запрошені до участі в електронному редукуванні і із зазначенням дати і часу, використовуючи електронні інструменти згідно з інструкціями.
 3. Принцип ідентифікації. Відповідь про підтвердження участі в електронному редукуванні має містити результат повної оцінки кожного учасника тендера згідно його заявки, але не містити даних щодо заявок інших учасників тендеру.
 4. Принцип прозорості. Присвоєння порядкового номеру учасника відбувається автоматично, залежно від першочерговості подання електронних пакетів документів. Час подання заявок автоматично фіксується системою.
 5. Принцип об'єктивності. Електронний редукування проходить за послідовними етапами. Редукування не може розпочатись раніше чи пізніше за дату та час, які заявлені в системі.
 6. Принцип інформативності. На кожному етапі проведення процедури закупівлі усі учасники повинні мати вільний доступ до усіх кваліфікаційних вимог замовника. При внесенні змін до тендерної документації час проведення редукування відтермінується.
 7. Принцип конфіденційності. Особисті дані учасників закупівлі не повинні розголошуватися під час будь-якого етапу електронного редукування.

Крім того, використання електронних засобів у сфері публічних закупівель має цілу низку важливих переваг:

- суттєва економія для всіх безпосередніх учасників – замовників, постачальників, контролюючих органів;
- спрощення і скорочення закупівельного процесу;
- зниження бюрократизму;
- підвищення прозорості;
- збільшення інноваційної складової закупівель;
- нові можливості для бізнесу за рахунок поліпшення доступу для учасників, у тому числі для малих та середніх підприємств, на ринок публічних закупівель;
- викорінення і системне запобігання корупції;
- неприпустимість дискримінації заявок;
- збільшення об'єктивності оцінки тендерних заявок;
- простота та легкість застосування тендерних процедур;
- перехід на електронний документообіг;
- повна звітність і аналіз усіх державних закупівель;
- відкриті процедури прийняття рішень;
- широке залучення громадського контролю [8].

Незважаючи на ряд згаданих вище переваг, дана система електронних закупівель не є досконалою і часто піддається критиці за наявність «вікон» для корупціонерів та недобросовісних учасників, зокрема найчастіше згадуються такі недоліки:

- можливість приховати оголошену закупівлю розмістивши її не відповідно до державного класифікатора закупівель «Єдиний закупівельний словник ДК 021:2015»;
- можливість оголошення закупівель з дуже специфічними та дискримінаційними вимогами, яким відповідають лише 1 або 2 потенційних учасника;
- єдиним критерієм для визначення переможця є ціна, що не завжди позитивно відображається на якості робіт та послуг, які закуповуються а також опускає можливість додаткових гарантійних та післягарантійних послуг;
- неефективна та затратна процедура оскарження рішень тендерного комітету. Оскарження надпорогових торгів коштує недешево. Для тендера по товарам та послугам вартість скарги складає 5000 гривень, а для тендера по виконанню робіт – 15 000 гривень. Проте навіть у випадку задоволення скарги, гроші за її подання, втрачаються. В більшості випадків таке оскарження є

фінансово необґрунтованим. Оскарження допорогових торгів є безоплатним. Однак рішення Комісії носять рекомендаційний характер для замовника, а розгляд таких звернень не зупиняє процесу проведення закупівлі [9];

- можливість завищення цін порівняно з середньоринковими під час оголошення закупівлі, як наслідок не лише відсутність економії а й переплата за товари та послуги;

- необґрунтована відміна закупівлі.

Це не повний перелік недоліків електронної системи закупівель, який залишає безліч можливостей для недобросовісних учасників та корупціонерів. Проте, незважаючи на вищезазначені ризики та недоліки системи, 79% українців довіряють системі «ProZorro». Про високий рівень довіри і сприятливих відгуків щодо переваги використання «ProZorro» зазначають і представники бізнесу, і державні службовці, і населення [10]

Висновки

Незважаючи на те, що на даний момент система державних онлайн закупівель не є досконалою, проте вона вже допомагає економити бюджетні кошти та ламає корупційні схеми а сам факт її запровадження це великий крок в економічному розвитку для всієї країни. Перші три роки функціонування системи «ProZorro» показало її слабкі сторони, саме тому на законодавчому рівні були внесені зміни, які вже діють починаючи з 19 квітня 2020 року. Подальше використання вдосконаленої системи «ProZorro» з дотриманням основних принципів дозволить зробити державні закупівлі максимально ефективними для держави та відкритими для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Костенко О.Н. Адміністративно правовий статус суб'єктів публічних закупівель в Україні. [Текст] / О. Н. Костенко // Вісник Запорізького національного університету. – 2017. – №3. – С. 98-105.
2. Лахтіонов І. Як відновити справедливість в держзакупівлях: можливості DoZorro. [Текст] / І. Лахтіонов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://evo.business/kak-rabotaet-dozorro/>.
3. Письмена М.С. Аудит ефективності системи електронних державних закупівель [Електронний ресурс] /М.С. Письмена // Журнал «Innovative Solutions in Modern Science». – 2017. – №2 (11). – С.1–15. – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/viewFile/1123/1241>.
4. Севост'янова Г.С. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення публічних закупівель в Україні [Текст] / Г. С. Севост'янова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016 – Вип. 10, ч. 2, С.91–96.
5. Соколовський С.А. Вдосконалення управління матеріальним забезпеченням національної гвардії України з урахуванням корупційних ризиків [Текст] / С. А. Соколовський // Міжнародний науковий журнал "ScienceRise" . –2017. – №1 (30) 20. – с.9–11.
6. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19.09.2019 № 114-ІХ, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
7. Антиконтурентні узгоджені дії, які спотворюють результат тендеру: що потрібно знати замовнику / E-Tender.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://e-tender.ua/news/antikonturentni-uzgodzheni-diyi-15>.
8. Фінансова інфраструктура в забезпеченні сталого розвитку: Збірник наукових матеріалів Міжнародної науково практичної конференції. Київ, 19 березня 2019 р. – К.: КНЕУ (електронне видання), 2019. – С. 287.
9. Нестуля В. Реформа публічних закупівель в Україні та результати роботи електронної системи ProZorro [Електронний ресурс] / В. Нестуля, Є. Білик // Transparency International Україна. – 2017.Режим доступу до ресурсу: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2017/05/serpen-hruden-16-ukr.pdf>.
10. Системі ProZorro довіряє 79% населення, — Міжнародна маркетингова група [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://censor.net.ua/ua/news/3055730/systemi_prozorro_doviryaye_79_naselennya_mijnarodna_marketyngo_va_grupa

Марія Олександрівна Колоніцька – аспірантка кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: gaidei.mascha@yandex.ua

Науковий керівник: **Зянько Віталій Володимирович** – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kolonitska Mariiy O.- Postgraduate Student of the Chair of Finance and innovative management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: gaidei.mascha@yandex.ua

Supervisor: **Zyanko Vitalii V.** — doctor of economics, Professor, Head of the Department of Finance and innovative management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.